

Stanisław Kubiak

Problematyka gromadzenia zbiorów w Bibliotekach Poznańskich

Zeszyty Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.
Biblioteka 2/38, 133-157

1962

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

STANISŁAW KUBIAK

PROBLEMATYKA GROMADZENIA ZBIORÓW W BIBLIOTEKACH POZNAŃSKICH

A. UWAGI OGÓLNE

W okresie 15 lat władzy ludowej w naszym kraju dokonały się gruntowne przeobrażenia ilościowe i jakościowe w wielu dziedzinach życia. Odnosi się to tek do gospodarczej, jak i kulturalnej sfery działania państwa.

W Poznaniu, jako ważnym ośrodku naukowo-kulturalnym, na przestrzeni lat 1945 – 1960 powołano do życia szereg instytucji, które mają decydujące znaczenie dla miasta i kraju. Powstały i szybko się rozwinęły w pierwszym rządzie nowe szkoły wyższe, dzięki czemu Poznań staje się jednym z ważniejszych ośrodków akademickich w Polsce. Jego rola w tym właśnie zakresie będzie wzrastała systematycznie. Jako dobrze zorganizowany i sprawnie funkcjonujący ośrodek naukowy będzie Poznań oddziaływał na zachodnio-północne ziemie Polski¹.

Jednym z ważnych warunków, jakie umożliwią Poznaniowi spełnić rolę centralnego ośrodka naukowego na zachodnio-północnych ziemiach Polski, jest stała troska o usprawnienie sieci naukowych bibliotek.

Zagadnienie naukowych bibliotek w Poznaniu przedstawia się obecnie inaczej, aniżeli przed 1945 r. Różnica wypływa z faktu ilościowego rozwoju bibliotek, jak i z dokonywających się w szybkim tempie zmian w zakresie produkcji wydawniczej oraz opracowania i udostępniania zbiorów.

Do 1945 r. potrzeby naukowe ośrodka w Poznaniu, poza nielicznymi wyjątkami, zaspakajała w zasadzie Biblioteka Uniwersytecka. Placówka ta do dnia dzisiejszego odgrywa rolę dominującą w środowisku poznańskim. Posiada bowiem największą ilość zbiorów, reprezentujących różne dyscypliny naukowe. Dzisiaj posiada ona około 900 000 wol., nie licząc około 600 000 wol. dzieł nieopracowanych. W Poznaniu rozwinęły się inne, istniejące przed wojną biblioteki, które nie posiadały tak szerokiego zakresu działania jak obecnie. Dużą rolę odgrywa Biblioteka Kórnicka, która posiada cenne zbiory rękopisów, starodruków i bogate zbiory graficzne. W 1959 r. Biblioteka uruchomiła swoją filię w Pałacu Działyńskich w Poznaniu. Przed tym dokonano olbrzymiej pracy polegającej na skopiowaniu katalogu. W ten sposób zbiory tej biblioteki zostały niejako przybliżone do szerszego kręgu czytelników.

W Pałacu Działyńskich znalazła również swoje pomieszczenie Biblioteka Instytutu Zachodniego w Poznaniu, która specjalizuje się w gromadzeniu dzieł z zakresu problematyki Ziemi Odzyskanych oraz stosunków polsko-niemieckich. W ostatnim okresie księgozbiór tej instytucji wzrasta w szybkim tempie.

Tendencje szybkiego rozwoju wykazuje również Biblioteka Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. W polityce gromadzenia kładzie ona nacisk na tzw. posnaniensia. Dysponując materiałem wymiennym, jaki stanowią wydawnictwa Towarzystwa, biblioteka utrzymuje interesujące kontakty wymienne z różnymi ośrodkami zagranicznymi. Dzięki temu biblioteka jest zaopatrzona bogato, szczególnie w czasopisma zagraniczne.

W latach 1950 i 1951 nastąpiły istotne dla bibliotek w Poznaniu przeobrażenia. W tym bowiem okresie wyodrębniły się z Uniwersytetu dwie nowe wyższe szkoły: Akademia Medyczna i Wyższa Szkoła Rolnicza, a nieco później z Akademii Medycznej wyłoniła się Wyższa Szkoła Wychowania Fizycznego. W ślad za tym powstały nowe biblioteki główne w tych szkołach. Nowo wytworzona sytuacja w sposób istotny oddziaływała na profilowanie zbiorów w Bibliotece Głównej Uniwersytetu. Od tego momentu coraz jaskrawiej zaczęła się zarysowywać istniejąca dotąd w mniejszych rozmiarach specjalizacja w gromadzeniu zbiorów w całym środowisku poznańskim.

Biblioteki Główne Akademii Medycznej, Wyższej Szkoły Rolniczej, Wyższej Szkoły Wychowania Fizycznego, Politechniki Poznańskiej, Wyższej Szkoły Ekonomicznej, Wyższej Szkoły Muzycznej, Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych — gromadzą zbiory zgodnie z kierunkami działania naukowego i dydaktycznego swoich macierzystych szkół.

Poza wymienionymi, istnieje jeszcze w Poznaniu kilka bibliotek, które mają duże znaczenie dla naukowego środowiska w Poznaniu. Na pierwszym miejscu należy wymienić Miejską Bibliotekę Publiczną im. E. Raczyńskiego w Poznaniu. Biblioteka ta uciepiała w czasie działań wojennych w 1945 r. Niemniej jednak, dzięki ogromnym nakładom finansowym i wysiłkowi personelu, uporządkowano zbiory dotyczące historii Wielkopolski i Poznania. Na Bibliotece tej spoczywa nadal obowiązek archiwizowania wszystkich druków wielkopolskich. W związku z powyższym w miarę upływu lat funkcja tej placówki będzie wzrastała systematycznie.

Energiczną działalność w zakresie gromadzenia przejawiają również biblioteki Muzeum Narodowego, Muzeum Archeologicznego i Wojewódzka Biblioteka Pedagogiczna. Obsługują one określony krąg czytelników.

Nowym zjawiskiem w rozwoju sieci bibliotek w Poznaniu jest utworzenie bibliotek podległych różnym naukowym instytutom resortowym. Z ważniejszych tego typu bibliotek wymienić należy biblioteki: Instytutu Technologii Drewna, Instytutu Przemysłu Włókien Lkowych, Instytutu Ochrony Roślin, Instytutu Obróbki Plastycznej i inne. Są to biblioteki dysponujące poważnymi środkami finansowymi, i gromadzą cenne zbiory specjalistyczne, szczególnie czasopisma.

Wreszcie funkcjonują biblioteki przy większych zakładach produkcyjnych. W Poznaniu do lepiej zaopatrzonych w literaturę fachową należy zaliczyć Bibliotekę Techniczną Zakładów Przemysłu Metalowego H. Cegielskiego.

W Poznaniu istnieje kilkadziesiąt większych lub mniejszych bibliotek. Jest to niewątpliwie odzwierciedleniem funkcji Poznania jako ważnego ośrodka naukowego i kulturalnego w Polsce. Wzrasta bowiem zapotrzebowanie na książkę naukową w społeczeństwie, a równocześnie obserwujemy nigdy dotąd nie notowany (nie tylko zresztą w Polsce) ilościowy rozwój wydawnictw. Należy podkreślić, że tak, jak nigdy, działalność aparatu państwowego opiera się o podstawy naukowe i to wymaga kompletowania w bibliotekach szerokiej dokumentacji naukowej.

Wzrost liczby bibliotek jest normalnym zjawiskiem. Życie i jego potrzeby narzucają także konieczność specjalizowania się bibliotek w zakresie gromadzenia, zbiorów. Konieczna okazuje się także potrzeba stałej współpracy bibliotek w szeregu innych sfer ich działania.

W celu skoordynowania prac bibliotek wszystkich sieci, z inicjatywy Biblioteki Głównej Uniwersytetu im. A. Mickiewicza i za poparciem innych bibliotek, w drugiej połowie 1958 r. ukonstytuowała się Komisja Międzybiblioteczna Bibliotek Wielkopolskich. Należy nadmienić, że jest to pierwsza próba współpracy różnych typów wszystkich sieci bibliotek danego środowiska naukowego. W Polsce nie posiadamy jeszcze wypróbowanych form koordynacji międzybibliotecznej. Działalność Komisji obejmuje kilka najpilniejszych problemów, które wymagają szybkiego rozwiązania.

Centralnym zagadnieniem jest podjęcie próby określenia pól gromadzenia zbiorów dla poszczególnych bibliotek².

W tym zakresie pewnym już, niejako z góry określonym zagadnieniem jest kwestia gromadzenia zbiorów w bibliotekach szkół wyższych. Aby tezę tę nieco szerzej zilustrować, powołam się na przykład Uniwersytetu. Biblioteka Główna tej uczelni jest w pierwszym rzędzie biblioteką usługową w stosunku do swojej szkoły. Kierunki gromadzenia zbiorów są zatem zdeterminowane kierunkiem prac badawczo-naukowych prowadzonych przez zakłady uniwersyteckie. Poza tym jednak Biblioteka posiada pewne już tradycje i na przestrzeni lat nagromadzono bogate zbiory, których kontynuacja wydaje się nieodzownym zadaniem tej placówki. Będzie to piśmiennictwo niemcoznawcze i regionalne oraz zbiory specjalne (starodruki, kartografia, muzyka).

Komisja zmierzać zatem będzie w kierunku określenia profilu bibliotek szkół wyższych w taki sposób, że każda z nich będzie gromadziła przede wszystkim piśmiennictwo polskie i zagraniczne zgodnie z kierunkami pracy naukowej i dydaktycznej swych macierzystych uczelni.

Druga linia podziału winna przebiegać poręcz piśmiennictwem z dziedziny nauk humanistycznych a przyrodniczo — technicznych. W tym zakresie biblioteki: Akademii Medycznej, Wyższej Szkoły Rolniczej, Politechniki Poznańskiej, Wyższej Szkoły Ekonomicznej — siłą rzeczy specjalizować się będą w gromadzeniu, dzieł z zakresu nauk medyczno-przyrodniczych, technicznych i ekonomicznych.

Obecnie należy dokonać generalnej oceny zbiorów wszystkich bibliotek, aby, w oparciu o dokładną znajomość stanu faktycznego można podjąć próbę określenia, profilu poszczególnych bibliotek. Specjalizując się w gromadzeniu piśmiennictwa, z zakresu poszczególnych dyscyplin naukowych, a nawet okresów, biblioteki naukowe winny rytmicznie ze sobą współpracować. Stałej koordynacji wymaga problem racjonalnego zaopatrywania bibliotek w piśmiennictwo zagraniczne. Dokonana bardzo powierzchowna analiza rozmieszczenia czasopism zagranicznych wykazuje np. że niektóre bardzo drogie pozycje są niepotrzebnie dublowane.

Komisja Międzybiblioteczna już na pierwszym swoim posiedzeniu doszła do wniosku, że wobec wzrostu wydawnictw należy jak najszybciej wyeliminować partykularyzm w polityce gromadzenia zbiorów i ustalić ogólne kierunki specjalizacyjne dla poszczególnych bibliotek. Zadaniem bowiem systemu sieci bibliotek w dużym skupisku naukowo-kulturalnym jest zapewnienie ośrodkowi możliwie obszernego wachlarza piśmiennictwa, zaspakajającego dezyderaty poszczególnych zakładów naukowych oraz innych użytkowników.

Zagadnienie podziału pól gromadzenia zbiorów w naukowych bibliotekach Poznania nie jest łatwe. Od wielu już bowiem lat poszczególne biblioteki wypracowały sobie profile księgozbiorów i na pewno z dużą ostrożnością podejmą odpowiednie kroki w celu skoordynowanego gromadzenia w ramach jednego wielkiego systemu sieci bibliotek Poznania. Wydaje się jednak, że w dobie obecnej specjalizacja bibliotek, nawet w ramach jednej sieci, jest nieodzowną koniecznością³. Podejmując taką pracę, należy w pierwszym rzędzie ustalić hierarchie zagadnień, jakie trzeba kolejno rozwiązywać. Najistotniejszym problemem będzie ustalenie, jakie dyscypliny będą reprezentowane w poszczególnych bibliotekach. Specjalizowanie się danej biblioteki w gromadzeniu np. piśmiennictwa anglosaskiego nie oznacza, że inna biblioteka nie może z tej dziedziny nic kupić. Nadto nie można szablonowo narzucać poszczególnym bibliotekom profilu gromadzonych tam zbiorów. Biblioteki bowiem, funkcjonujące w Poznaniu, są w pierwszym rzędzie ściśle powiązane z poszczególnymi instytucjami, które siłą rzeczy wywierają decydujący wpływ na podstawowe tendencje gromadzenia książek. Trudno byłoby na przykład wysuwać jakieś zasadnicze postulaty w tym właśnie zakresie w stosunku do biblioteki przy Zakładach H. Cegielski, lub też Instytutu Włókien Łykowych itp. Niezmiernie ważnym problemem jest również tradycja profilowania księgozbiorów w poszczególnych bibliotekach.

B. OGÓLNY PRZEGLĄD ZBIORÓW WIĘKSZYCH BIBLIOTEK NAUKOWYCH POZNANIA

Podstawowym punktem wyjściowym w podjęciu w ogóle jakichkolwiek kroków w zakresie kierunków gromadzenia zbiorów jest dokonanie pobieżnego przeglądu zbiorów poszczególnych bibliotek. Jest to niezbędne ze względu na to, że w dalszej perspektywie o profilu poszczególnych bibliotek w poważnym stopniu będzie decydował nagromadzony już księgozbiór. Biblioteki nie mogą bowiem łatwo zrezygnować z kompletowania publikacji w zakresie poszczególnych dyscyplin, skoro nieraz dziesiątki lat prowadziły politykę gromadzenia określonego treściowo księgozbioru. Przy omawianiu bibliotek kierujemy się ich przynależnością do poszczególnych grup. W Poznaniu istnieje w zasadzie pięć grup bibliotek. W pierwszym rzędzie są to biblioteki szkół wyższych, potem biblioteki towarzystw naukowych, instytutów naukowych oraz zakładów pracy. Oddzielną grupę stanowią biblioteki publiczne, podległe miejscowym władzom terenowym.

Do największych bibliotek w Poznaniu należy Biblioteka Główna Uniwersytetu im. A. Mickiewicza. Zbiory tej placówki liczą około 900 000 wol., a ponadto podlegają jej biblioteki zakładów i katedr uniwersyteckich, w których jest około 400 000 wol. Oprócz tego Biblioteka Uniwersytecka posiada około 600 000 wol. książek i broszur jeszcze nie opracowanych. Profil księgozbioru tej Biblioteki, jest różny. Wynika to niejako z historii tej placówki oraz zadań, które spełnia jako zakład uniwersytecki. Do 1918 r. zgromadzono w niej około 270 000 wol. dzieł, dotyczących w zasadzie problematyki niemcoznawczej. W następnych latach, a szczególnie obecnie, w gromadzeniu nabytków bierze się pod uwagę ten fakt i w dalszym ciągu poważny procent wpływów stanowi literatura niemcoznawcza. Od 1918 r. Biblioteka ta została przekształcona w Bibliotekę Uniwersytecką. Od tego czasu — mniej więcej do 1952 r. — wpływy posiadały charakter raczej uniwersalny. Wynikało to niewątpliwie z faktu, że Biblioteka ta zaspakajała naukowe i dydaktyczne potrzeby Uniwersytetu, w ramach którego działały następujące kierunki studiów: prawo, ekonomia, humanistyka, medycyna, stomatologia, farmacja, rolnictwo, leśnictwo, chemia, fizyka, matematyka, biologia i geografia. Na przestrzeni tych lat Biblioteka starała się gromadzić księgozbiór uniwersalny, kierując się w tym przypadku linią nakreśloną przez jej pierwszego dyrektora, który jako podstawowy swój cel stawiał sobie uczynienie z tej placówki Biblioteki Uniwersyteckiej w prawdziwym tego słowa znaczeniu. Idea ta przyświeca tej Bibliotece do dnia dzisiejszego. Wprawdzie z chwilą organizacyjnego odłączenia od Uniwersytetu takich kierunków studiów, jak medycyna, stomatologia, farmacja, rolnictwo, leśnictwo i ogrodnictwo, Biblioteka Uniwersytecka przestała groma-

dzić w takim zakresie, jak to czyniła dotychczas, publikacje z tych dyscyplin naukowych. Czynią to oczywiście z powodzeniem Biblioteki Główne powstałych na przestrzeni lat 1949 – 1951 trzech nowych szkół wyższych w Poznaniu: Akademii Merytorycznej, Wyższej Szkoły Rolniczej oraz Wyższej Szkoły Wychowania Fizycznego. W 1926 r. Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu otrzymała prawo pobierania egzemplarza obowiązkowego z całego kraju. Jakkolwiek w latach następnych nie prowadzono tutaj polityki archiwizowania pełnego egzemplarza obowiązkowego, tym niemniej jednak polska bieżąca produkcja wydawnicza znajduje się w tej Bibliotece w bardzo dużym wyborze. W gromadzeniu druków polskich kierowano się potrzebami Uniwersytetu, jak i nieodzownością szybkiego polonizowania zbiorów. Ze względu na fakt otrzymywania egzemplarza obowiązkowego oraz badań naukowych niektórych katedr uniwersyteckich, Biblioteka ta na przestrzeni prawie 60 lat zgromadziła poważne zasoby dotyczące historii Poznania i Wielkopolski. Kierunek ten kontynuuje się nadal i Biblioteka ta będzie się starała w przyszłości o gromadzenie kompletów różnego rodzaju wydawnictw dotyczących problematyki regionu wielkopolskiego. Profil księgozbioru omawianej Biblioteki zmienił się po 1945 r. Nastąpiło znaczne poszerzenie zakresu kompletowanych wydawnictw. Wyniknęło to m.in. stąd, że placówka ta przejęła duże ilości zbiorów zabezpieczonych, których poważną część włącza do dnia dzisiejszego do swoich zasobów. Do 1945 r. Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu rozwinęła się jako młoda instytucja, nie posiadająca takich partii zbiorów, które postawiłyby ją w rzędzie bibliotek o starych tradycjach. Po drugiej wojnie światowej natomiast, w księgozbiorach omawianej placówki przybyły zupełnie nowe działy, takie jak staro druki, kartografia, muzykalia i rękopisy. Nie ulega wątpliwości, że fakt ten należy do istotnych momentów w historii Biblioteki Uniwersyteckiej; oznacza to równocześnie, że w tym kierunku pójdzie dalszy rozwój księgozbioru. Stąd też Biblioteka Główna UAM gromadzi w pierwszym rzędzie polską i zagraniczną literaturę zgodnie z kierunkiem naukowej i dydaktycznej działalności Uniwersytetu, kładąc nacisk w tych ramach na problematykę niemcoznawczą, regionalną, Ziemi Odzyskanych oraz kompletuje wydawnictwa specjalne. Ważnym fragmentem w profilowaniu zbiorów były i są nadal czasopisma polskie i zagraniczne. W tym przypadku Biblioteka stosuje się do potrzeb kierunków badań naukowych w zakładach i katedrach Uniwersytetu.

Biblioteka Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu gromadzi przede wszystkim piśmiennictwo z zakresu nauk ekonomiczno-społecznych. Szczegółowy zakres zbiorów koncentruje się wokół następujących dyscyplin: ekonomii, polityki ekonomicznej, ekonomik szczegółowych (przemysłu, rolnictwa, handlu, transportu, ubezpieczeń, przedsiębiorstw), finansów, spółdzielczości, zagadnień komunalnych,

geografii, historii gospodarczej, statystyki, demografii i rachunkowości. W mniejszym natomiast wyborze znajdują się wydawnictwa z dziedzin: prawa, filozofii, socjologii, bibliologii oraz współczesnych zagadnień polityki światowej. Ilość zbiorów w tej Bibliotece wzrasta znacznie. Ten szybki wzrost wynika stąd, że Biblioteka dysponuje obecnie większymi finansami oraz że po wojnie otrzymała szereg cennych donacji. Bibliotece tej przekazały swe zbiory: Związek Rewizyjny „Społem” (2500 wol.), Stowarzyszenie Absolwentów b. Akademii Handlowej w Poznaniu, Izba Przemysłowo – Handlowa w Poznaniu (13000 wol.), Zrzeszenie Studentów Polskich (2000 wol.). Obecnie Biblioteka Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu liczy według stanu z 31 sierpnia 1953 r. 82 000 wol.

Biblioteka Akademii Medycznej w Poznaniu jest stosunkowo młodą placówką. Powstała ona w październiku 1952 r. Trzonem jej księgozbioru była Biblioteka Wydziału Lekarskiego, składająca się z 5055 tomów. W dalszym etapie w skład zbiorów Biblioteki Głównej tej uczelni weszły książki z klinik i zakładów Akademii Medycznej, z których tam już nie korzystano. Następnie księgozbiór tej instytucji wzbogacił się o druki z biblioteki Szpitala Psychiatrycznego i Neurologicznego w Obrzycy oraz Koła Medyków. Treść księgozbioru Biblioteki Głównej AM jest wybitnie specjalistyczna. Są to publikacje (dzieła zwarte i czasopisma) w 75% z zakresu medycyny, w 20% z chemii i farmacji. Pozostała część przypada na literaturę polityczną, beletrystykę oraz wydawnictwa z dziedziny bezpieczeństwa i higieny pracy. Obecnie Biblioteka Akademii Medycznej posiada około 42000 wol. dzieł zwartych i ciągłych.

Trudny start w 1945 r. posiadała Biblioteka Politechniki Poznańskiej. Zbiory biblioteki przedwojennej Państwowej Wyższej Szkoły Budowy Maszyn i Elektrotechniki zostały zniszczone; pozostały jedynie książki w liczbie około 8000 wol. po Staats-Ingenieurschule, jaka istniała w Poznaniu w czasie okupacji hitlerowskiej. Na przestrzeni ostatnich lat zakres zadań Politechniki Poznańskiej był ogromny. Brak kadry inżynierskiej powodował, że przez Szkołę tę przewinęły się tysiące studentów. Zakłady i katedry Politechniki prowadziły intensywne badania naukowe i współpracowały w szerokim zakresie z zakładami produkcyjnymi. W związku z tym wzrastała szybko liczba woluminów w tej Bibliotece. Był to i jest nadal księgozbiór specjalistyczny, dostosowany w pierwszym rzędzie do naukowej i dydaktycznej działalności Politechniki a również do obsługi bardzo wyspecjalizowanego czytelnika z zewnątrz. Zakres zainteresowania tej biblioteki skupia się na następujących zagadnieniach szczegółowych: obrabiarki, narzędzia i technologia budowy maszyn, technologia obróbki plastycznej, metaloznawstwo i obróbka cieplna, technologia spawalnictwa i pojazdy szynowe. Z dziedziny elektryczności reprezentowane tam są dyscypliny: sieci i układy elektroenergetyczne, ele-

ktrotechnika przemysłowa, elektrotechnika rolnicza i elektroautomatyka przemysłowa. Z zakresu budownictwa znajdują się publikacje dotyczące: konstrukcji budowlanych i żelbetonowych, budowy dróg żelaznych i budownictwa dróg, ulic i lotnisk. Wreszcie Biblioteka ta posiada zbiory z zakresu mechanizacji gospodarstw rolnych, konstrukcji maszyn rolniczych oraz mechanizacji rolnictwa. Kompletuje się tam także podstawowe dzieła z zakresu architektury, matematyki, fizyki, mechaniki technicznej, chemii, nauki o ziemi i ekonomii.

Biblioteka Główna Wyższej Szkoły Rolniczej rozpoczęła swoją działalność w 1952 r. Od początku swego istnienia borykała się z szeregiem trudności natury lokalowej, a także szczególnie w pierwszej fazie swego istnienia nie posiadała odpowiednich środków finansowych na szybkie tworzenie podstawowego księgozbioru. Skoncentrowano zatem uwagę na staranie się o dublety w większych bibliotekach, takich jak Biblioteka Główna UAM, Biblioteka Jagiellońska w Krakowie, Biblioteka Narodowa w Warszawie a także w składnicy zbiorów zabezpieczonych w Bytomiu, Biblioteka Główna WSR przejęła także pewną ilość druków z bibliotek zakładowych, które uzyskano w drodze porządkowania tych jednostek organizacyjnych Szkoły. Nie ulega wątpliwości, że ten sposób kształtowania się zrębów, księgozbioru musiał niejako z góry przesadzić o jego charakterze. Niejednokrotnie kompletowany zbiór nie pokrywał się z kierunkami działalności naukowej i dydaktycznej uczelni. Ponadto znalazł się tam szereg niekompletnych czasopism a także dubletów. W pierwszym etapie swego istnienia Biblioteka ta kładła główny nacisk na gromadzenie podręczników i skryptów, w celu zaspokojenia dydaktyki prowadzonej przez Szkołę. Zasadniczy przełom w polityce gromadzenia nastąpił w 1954 r. Od tego bowiem roku podjęto planowe uzupełnienie księgozbioru współdziałając w tym zakresie z zakładami i katedrami WSR. Dalszy krok w kierunku właściwego kompletowania zbioru uczyniono w 1957 r. Podjęto wówczas prace nad gruntownym porządkiem i scalaniem wydawnictw, przeprowadzono selekcję w celu wyłączenia dubletów. Stworzono nadto wówczas dwa księgozbiory; jeden, który określono mianem studenckiego, oraz drugi – naukowy. Biblioteka kładzie obecnie nacisk na wydawnictwa naukowe dotyczące problematyki naukowej związanej ściśle z kierunkami pracy naukowej i dydaktycznej WSR. Przejęto prawie w całości zakup książek i czasopism zagranicznych. Gromadzi się tam publikacje z zakresu rolnictwa, historii rolnictwa, ogrodnictwa, leśnictwa i technologii drewna. Zgodnie z kierunkami prac naukowych tej Szkoły, znajdują się tam również wydawnictwa z zakresu chemii, biologii i zoologii oraz dzieła ogólne: encyklopedie i słowniki. Obecnie Biblioteka Główna Wyższej Szkoły Rolniczej liczy ponad 30000 wol. druków zwartych i ciągłych.

W Poznaniu funkcjonuje kilka bibliotek przy mniejszych uczelniach: Wyższej Szkole Muzycznej, Wyższej Szkole Wychowania Fizycznego i Państwowej Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych. Są to niewątpliwie biblioteki o specjalnym zainteresowaniu w polityce gromadzenia księgozbiorów. Jako biblioteki specjalne spełniają, one ważną rolę już obecnie, nie mówiąc o stałym wzroście ich funkcji w środowisku poznańskim. Ilość zbiorów w omawianych tutaj bibliotekach zamyka się w granicach od 5000 do 10 000 wol.

Jedną z najstarszych bibliotek, która już od wielu dziesiątków lat gromadzi swe zbiory w ściśle określonym kierunku, jest Biblioteka Kómińska założona jako placówka, która stawiała sobie cel zabezpieczenia polskich druków narodowych przed zniszczeniem w czasie zaborów. Na przestrzeni wielu dziesiątków lat swego istnienia skompletowała ona cenne zbiory. Główny akcent kładziono na tzw. regionalia, to jest wszystkie druki, rękopisy, materiały graficzne powstałe w Wielkopolsce lub też wydane gdzie indziej, ale dotyczące problematyki Poznańskiego. W rezultacie tego Biblioteka Kómińska posiada poważne zbiory regionalne. Nadto w myśl stanowiska założycieli tej Biblioteki, a głównie Tytusa Działyńskiego, troszczono się o kompletowanie pewnych zbiorów szczególnie ważnych dla kultury polskiej, nie kierując się wytycznymi regionalnymi. Zasada ta odnosiła się do starodruków, rękopisów oraz wydawnictw emigracyjnych XIX wieku. Obecnie Biblioteka Kómińska jest placówką Polskiej Akademii Nauk z zadaniem obsługiwania jej humanistycznych ośrodków a także pracowników naukowych nie związanych z PAN⁶.

Miejska Biblioteka Publiczna im. E. Raczyńskiego w Poznaniu posiada równie stare tradycje jak Kómińska. Założona przez E. Raczyńskiego, miała ona gromadzić piśmiennictwo polskie, z głównym jednak akcentem na problematykę wielkopolską. Gromadzone tutaj pieczołowicie przez wiele dziesiątków lat zbiory, posiadające olbrzymie znaczenie dla historii kultury polskiej, uległy całkowitemu zniszczeniu w 1945 r. Ocalała jedynie znikoma część księgozbioru, który został wywieziony na krótko przed zakończeniem II wojny światowej do Obrzycka. Wśród ocalałego zbioru znajdowało się około 21000 jednostek inwentarzowych. Stanowiło to podstawę pracy Biblioteki po wojnie, która wtenczas zmieniła, w porównaniu do okresu przedwojennego, zakres swego działania. Istotnym elementem w jej funkcjonowaniu od 1945 r. stała się sieć bibliotek publicznych, które mają na celu udostępnianie beletrystyki, literatury oświatowej oraz popularnonaukowej jak najszerszym kręgom społeczeństwa. Obok tego niezmiernie ważnego zadania Biblioteka ta kontynuuje stare tradycje, gromadząc piśmiennictwo specjalne i naukowe, aczkolwiek w tym przypadku ta część zbiorów posiada charakter prezencyjny. W rezultacie zbiory Biblioteki Miejskiej rozpadają się na trzy grupy: a) zbiory

specjalne (rękopisy – 3 500 jednostek, starodruki – 18 000, materiały kartograficzne – 3 000 obiektów, ekslibrisy – 1 200); b) księgozbiór podstawowy, naukowy, liczący 72 000 wol., w skład którego wchodzi dzieła z zakresu nauk humanistycznych i społecznych oraz wszystkie druki dotyczące regionu wielkopolskiego i zielonogórskiego (z tych terenów Biblioteka pobiera i archiwizuje egzemplarze obowiązkowe); c) księgozbiory bibliotek filialnych, które posiadają charakter oświatowy. Biblioteka prenumeruje 218 tytułów czasopism krajowych oraz 30 zagranicznych⁶.

Biblioteka Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk powstała także w okresie zaboru; stąd też zakres jej działania oraz gromadzenia zbiorów musiał się przedstawiać inaczej aniżeli obecnie. Statut Towarzystwa zakładał, że biblioteka, miała stanowić warsztat pracy naukowej dla polskiego środowiska naukowego, a równocześnie miała ona gromadzić całokształt piśmiennictwa narodowego i źródeł do historii Polski. Od pierwszych lat istnienia tej placówki w polityce gromadzenia kładziono nacisk na wydawnictwa z zakresu nauk humanistycznych. Chociaż Towarzystwo interesowało się w swej praktycznej działalności także dyscyplinami nauk ścisłych i przyrodniczych, takich jak matematyka, chemia, fizyka, biologia, zoologia, geografia, to jednak kompletowanie zbiorów z tych dziedzin nie szło w parze z działalnością organizatorską omawianej instytucji. Ta cecha profilowania zbiorów pozostała właściwie do dzisiaj; w dalszym ciągu bowiem dominują tam nauki humanistyczne, a głównie historia i literatura. Biblioteka PTPN gromadziła od początku swego istnienia druki wielkopolskie oraz Wielkopolski dotyczące. Podstawą do prowadzenia takiej właśnie polityki był regionalny zasięg Towarzystwa. Nadto Biblioteka posiada obszerny zbiór druków dotyczących polskich Ziemi Zachodnich, starodruków oraz czasopism. Duży wpływ na ukształtowanie się treści zbiorów miał charakter działania samego Towarzystwa. Rozwój bowiem jego Biblioteki był uzależniony od wartości przekazywanych Towarzystwu bibliotek osób prywatnych bądź też towarzystw. Obecnie Biblioteka PTPN koncentruje swoją uwagę na gromadzeniu publikacji z zakresu nauk humanistycznych, piśmiennictwa regionalnego oraz czasopism o różnej treści. W grupie dyscyplin humanistycznych kompletuje się tam wszystkie druki polskie i zagraniczne, przy czym nie stosuje się żadnych granic chronologicznych. W dziale czasopism natomiast Biblioteka gromadzi druki z zakresu nauk humanistycznych oraz przyrodniczych. Poza wymienionymi trzema dużymi grupami treściowymi księgozbioru tej biblioteki, uzupełniana się systematycznie zbiory podręczne (biblioteka referencyjna) oraz specjalne. Do biblioteki referencyjnej wpływają oczywiście, ważniejsze publikacje z wszystkich dyscyplin naukowych. W zbiorach specjalnych są reprezentowane stare druki oraz kartografie. Biblioteka PTPN w Poznaniu posiada w swoich zbiorach ponad 166 000 wol.⁷

Poważną rolę w strukturze organizacyjnej bibliotek w Poznaniu spełnia Biblioteka Wojewódzka, która obejmuje zasięgiem swego działania 479 placówek, sieci publicznych bibliotek powszechnych na terenie całego województwa. Na podstawie zarządzeń państwowych oraz wewnętrznego statutu, Biblioteka Wojewódzka gromadzi i udostępnia swe zbiory za pośrednictwem szeroko rozbudowanej sieci bibliotecznej; stosuje ona szereg różnego rodzaju form propagandy książki i czytelnictwa wśród społeczeństwa, w tym prowadzi służbę informacyjno-bibliograficzną, z celu podnoszenia kwalifikacji personelu, zatrudnionego w placówkach terenowych, Biblioteka organizuje i prowadzi służbę instruktążowo-metodyczną, oraz inicjuje i nadzoruje różne formy dokształcania bibliotekarzy.

Biblioteka Wojewódzka uzupełnia lub dopożycza niezbędne wydawnictwa podległym sobie placówkom niższego stopnia, a także wypożycza swe zbiory innym bibliotekom, nie należącym do sieci bibliotek publicznych, oraz innym instytucjom.

W celu realizowania powyższych zadań, Biblioteka Wojewódzka kompletuje, swój własny księgozbiór. Ma on zapewnić sprawne udostępnianie niezbędnych wydawnictw placówkom niższego rzędu oraz stanowić warsztat dla pracy instruktążowo-metodycznej i informacyjno-bibliograficznej prowadzonej przez Bibliotekę Wojewódzką. Wreszcie księgozbiór ten jest uzupełniany publikacjami dotyczącymi problematyki regionu wielkopolskiego.

Jak z powyższego wynika, w Bibliotece Wojewódzkiej, której zbiory w dniu 30 IX 1959 r. wynosiły 47 036 tomów, znajduje się literatura dotycząca teorii i praktyki bibliotekarskiej a także różne przepisy i zarządzenia władz państwowych, normujące funkcjonowanie sieci bibliotecznej. Drugi zakres tematycznego zainteresowania tej Biblioteki obejmuje piśmiennictwo naukowe i popularnonaukowe, z tym, że są to dzieła poważniejsze, których nie gromadzą biblioteki powiatowe i gminne; książki te są przeznaczone głównie dla obsługi bibliotek powiatowych. Zasadnicze kierunki profilowania tej części księgozbioru są zdeterminowane jakością i ilością zamówień bibliotek niższego szczebla. Jeśli chodzi o wydawnictwa regionalne, w zbiorach Biblioteki Wojewódzkiej znajdują się publikacje książkowe dotyczące różnych dziedzin, jak geografia, historii, przemysłu, rolnictwa, oświaty, kultury, życia społecznego i politycznego.

W Poznaniu funkcjonuje Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka o bardzo wyspecjalizowanym księgozbiorze. Znajdują się tam przeważnie publikacje zwarte i ciągłe z zakresu pedagogiki i nauk pokrewnych. Biblioteka ta, licząca obecnie, ponad 40 000 wol., nastawia się na obsługę nauczycieli wszystkich stopni, kandydatów do zawodu nauczycielskiego, a więc studentów, słuchaczy studiów nauczycielskich, uczniów liceów pedagogicznych oraz bibliotekarzy zatrudnionych w sieci bibliotek szkolnych, a także pracowników administracji szkolnej.

Scharakteryzowany powyżej krąg czytelników określa niejako tendencje i podstawowe kierunki kompletowania zbiorów, jeśli chodzi o ich treść. Zakres profilu księgozbioru obejmuje dwa działy ogólne. W pierwszym przypadku są to wydawnictwa ściśle specjalne, które biblioteka kompletuje w ramach swych zainteresowań jak pedagogika i historia nauczania. Są to głównie wydawnictwa polskie i w miarę możliwości zagraniczne, dotyczące pedagogiki, metodyki i dydaktyki szkolnej. Do tej zasadniczej grupy zbiorów należą także podręczniki szkolne. Tutaj kładzie się nacisk na region wielkopolski. Druga grupa księgozbioru obejmuje literaturę naukową i popularnonaukową z różnych dziedzin, ale jej ramy są określone programem nauczania we wszystkich stopniach szkół. W takich granicach znajduje się tam na przykład literatura piękna dla dzieci i młodzieży. Do drugiej części zbiorów należy także zaliczyć wydawnictwa dotyczące historii oraz innych zagadnień regionu, na co kładzie się nacisk.

C. BIBLIOTEKI INSTYTUTÓW RESORTOWYCH I ZAKŁADÓW PRACY

Charakterystycznym zjawiskiem w tendencjach rozwojowych sieci naukowych oraz innych bibliotek Poznania po 1945 r. było pojawienie się szeregu małych bibliotek o bardzo wyspecjalizowanym księgozbiorze. Zostały one zorganizowane na potrzeby resortowych instytutów naukowych, których obecnie istnieje na terenie Poznania kilka.

Biblioteki instytutów resortowych, jak i Polskiej Akademii Nauk, posiadają z natury rzeczy bardzo wyspecjalizowany księgozbiór. Na uwagę zasługuje dążenie poszczególnych bibliotek do skompletowania możliwie pełnego wyboru publikacji polskich i zagranicznych dotyczących danej specjalności. Biblioteki te kładą szczególny nacisk na gromadzenie czasopism fachowych oraz sprawozdań akademii naukowych i różnych towarzystw. W związku z powyższym, powstanie tak ważnych ogniw w sieci bibliotek Poznania należy uznać jako wyraz silnego wzmożenia bibliotek w dużym ośrodku naukowo-kulturalnym.

Omawiane tutaj biblioteki należą do rzędu ściśle specjalistycznych. Mają one, przeważnie charakter prezencyjny. Swe zbiory udostępniają jedynie pokrewnym instytucjom w ramach wypożyczenia międzybibliotecznego. Niektóre z tych placówek tworzą centralne biblioteki branżowe w skali krajowej.

Biblioteka Instytutu Technologii Drewna w Poznaniu stanowi placówkę naukowo-badawczą, podległą Ministerstwu Leśnictwa. Równocześnie, tj. w 1952 r., powołano do życia bibliotekę specjalistyczną. Od 1956 r. zwiększył się zakres działania Biblioteki Instytutu, a to z tego względu, że w ramach sieci bibliotek facho-

wych zaczęła ona spełniać rolę głównej biblioteki branżowej w zakresie drzewnictwa. Z biblioteki tej korzystają w pierwszym rzędzie naukowcy pracownicy Instytutu, pracownicy naukowcy wyższych szkół, pokrewnych instytutów oraz studenci.

Ze względu na to, że jest to główna biblioteka branżowa, zajmuje się ona poradnictwem bibliotecznym dla bibliotek zakładowych przemysłu drzewnego, a głównie prowadzi akcję informacji bibliograficznej oraz wypożyczania międzybibliotecznego.

W gromadzeniu zbiorów biblioteka ta kładzie nacisk na publikacje dotyczące przemysłu drzewnego, z uwzględnieniem mechanicznego i chemicznego przerobu drzewa oraz żywicy, a nadto wydawnictwa z zakresu ekonomiki drzewnictwa, budowy drewna i jego własności oraz zastosowania drewna w różnych gałęziach gospodarki narodowej. Obok powyższej specjalności, uboczne zainteresowania biblioteki koncentrują się wokół pozycji z dziedziny chemii, fizyki, biologii, maszynoznawstwa, elektrotechniki, ekonomiki i organizacji przedsiębiorstw.

Omawiana Biblioteka zwraca szczególną uwagę na czasopisma fachowe z dziedziny podstawowej jak i pomocniczych. Obecnie wpływa tam około 190 tytułów czasopism, w tym 111 zagranicznych. Kompletuje się głównie czasopisma bibliograficzne i referujące, ważne ze względu na informację naukowo-techniczną. W zbiorach Biblioteki znajduje się około 18 000 vol., z czego połowa przypada na druki zwarte.

Biblioteka Instytutu Ochrony Roślin w Poznaniu należy także do grupy bibliotek ściśle specjalistycznych. Początki tej placówki sięgają okresu przedwojennego, bowiem powstała w Puławach w ówczesnym Państwowym Instytucie Naukowym Gospodarstwa Wiejskiego. Księgozbiór ten został przejęty przez utworzony w 1950 r. Instytut Ochrony Roślin. W związku z reorganizacją tego Instytutu i przeniesieniem dyrekcji do Poznania, biblioteka puławska została także tutaj przeniesiona zimą 1958 r; dołączono do niej poznańską bibliotekę dawnego Zakładu Stenki Ziemiaczanej i Szkodników Glebowych. Po zlaniu się obu księgozbiorów, Biblioteka posiada obecnie ponad 8 000 vol. druków zwartych, 4 000 vol. broszur i separatów.

W gromadzeniu zbiorów Biblioteka Instytutu Ochrony Roślin kładzie nacisk na zagadnienia: entomologii, fitopatologii, ochrony roślin i chemii (łącznie z biochemią i toksykologią).

Biblioteka Instytutu Przemysłu Włókien Łykowych w Poznaniu powstała w styczniu 1952 r., wchłaniając niejako istniejącą od 1945 r. bibliotekę Lniarsko-Konopnej Centralnej Stacji Doświadczalnej. Zainteresowania Biblioteki koncentrują się wokół gromadzenia literatury z zakresu agrotechniki, technologii, przerobu włókien luskanych, wykończalnictwa, normalizacji, ekonomiki przemysłu, jak również mecha-

nizacji rolnictwa wszystkich roślin tykowych. Księgozbiór omawianej Biblioteki jest zatem bardzo specjalistyczny i liczy obecnie ponad 8 000 wol. druków zwartych i ciągłych. Zbiory przeznaczone są w pierwszym rzędzie dla pracowników Instytutu oraz Ośrodków Doświadczalnych. Biblioteka obsługuje także zakłady branżowe przemysłu włókien sztucznych, udostępnia im swoje zbiory, jak również udziela informacji bibliograficznej.

Następną z kolei specjalistyczną biblioteką w Poznaniu jest Biblioteka przy oddziale Instytutu Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa oraz Wojewódzkiej Stacji, Chemiczno-Rolniczej w Poznaniu. Księgozbiór omawianej placówki posiada starą tradycję, gdyż jest gromadzony przez istniejącą w Poznaniu od 1861 r. Stację Chemiczno-Rolniczą. Znajdujemy tam druki zwarte i ciągłe z zakresu: chemii, technologii chemicznej, żywienia, uprawy, gleboznawstwa, botaniki, biologii i rolnictwa. Od 1953 r. zwraca się baczną uwagę na to, aby zaspokajać potrzeby obu instytutów, które omawiana biblioteka obsługuje. Obecnie księgozbiór liczy około 5 800 wol. oraz wpływa tam bieżąco ponad 50 tytułów czasopism ściśle fachowych.

Biblioteka Zakładu Hodowli Roślin Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu istnieje niedawno i nie posiada bogatego księgozbioru. Wszakże zapoczątkowała kompletowanie bardzo specjalistycznej literatury, zgodnie z kierunkami prac badawczych prowadzonych w ramach tej placówki. Zakres treściowy gromadzonych tam publikacji koncentruje się wokół piśmiennictwa z zakresu: hodowli roślin, genetyki, biochemii roślinnej, fizjologii roślin, uprawy szczegółowej i w małym stopniu botaniki. W zbiorach tej Biblioteki znajduje się około 1 200 tomów fachowego piśmiennictwa, a na bieżąco wpływa tam ponad 60 tytułów czasopism, w tym 40 zagranicznych.

W Poznaniu funkcjonują także biblioteki przy zakładach pracy, które posiadają dość duże księgozbiory i dlatego obsługują szeroki krąg odbiorców. Zostały one powołane do życia przez kierownictwa zakładów produkcyjnych oraz instytucji państwowych. Ich zadaniem jest kompletowanie literatury polskiej i zagranicznej i obsługiwanie biur dokumentacyjno-technicznych a także kadry kierowniczo-inżynierskiej. Treść gromadzonego księgozbioru jest określona przeważnie zakresem zainteresowań produkcyjnych poszczególnych zakładów pracy. Nadto propagują one czytelnictwo literatury naukowej i popularnonaukowej wśród pracowników, zatrudnionych w fabrykach i instytucjach.

Do jednej z większych bibliotek tego typu należy Biblioteka Techniczna Zakładów H. Cegielski w Poznaniu. Istniejąca przy tej fabryce biblioteka przedwojenna uległa całkowitemu zniszczeniu. W 1946 r. Biblioteka musiała podjąć pracę nad gromadzeniem zbiorów od nowa. Omawiana Biblioteka ma charakter prezentyjny,

i udostępnia książki wyłącznie oddziałom i pracownikom zakładu. Nadto Biblioteka pełni w pewnym sensie rolę punktu informacyjnego dokumentacji naukowo-technicznej.

W zbiorach tej Biblioteki znajduje się obecnie ponad 23 000 wol. druków zwartych i ciągłych, z czego około 85% księgozbioru stanowi literatura techniczna. Do Biblioteki wpływa bieżąco ponad 220 tytułów czasopism fachowych i urzędowych, z czego na zagraniczne przypada 85 tytułów.

Treść księgozbioru jest niejako wypadkową zainteresowań i potrzeb zakładu pracy. Przez długi okres Biblioteka specjalizowała się w gromadzeniu literatury na temat parowozów. Drugim działem zainteresowań omawianej placówki są publikacje dotyczące silników wysokoprężnych, obróbki mechanicznej, cieplnej, spawania oraz budowy i eksploatacji obrabiarek.

Ważną funkcję w upowszechnianiu fachowego piśmiennictwa oraz czytelnictwa, w ogóle spełnia Biblioteka przy Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych w Poznaniu. Z istniejącej przed wojną dobrze zaopatrzonej w piśmiennictwo fachowe Biblioteki, w 1945 r. nie pozostało prawie nic. Po drugiej wojnie światowej Biblioteka ta podejmowała na nowo prace nad gromadzeniem literatury o tematyce kolejowej, w czym specjalizuje się ona do dzisiaj. W zbiorach swych posiada około 12 000 wol. druków zwartych oraz ciągłych. Bieżąco wpływa tam około 100 tytułów czasopism, z czego 26 przypada na zagraniczne. Omawianej Bibliotece podlega 25 kolejowych punktów bibliotecznych na terenie całego województwa poznańskiego.

D. PLANY WSPÓŁPRACY MIĘDZYBIBLIOTECZNEJ W POLITYCE GROMADZENIA ZBIORÓW W ŚRODOWISKU POZNAŃSKIM

Profil gromadzonych księgozbiorów w poszczególnych bibliotekach określa w pierwszym rzędzie tradycja w tym zakresie i kierunki działania instytucji, oraz towarzystw, które powołały je do życia. Dlatego też, podejmując jakiegokolwiek dyskusje oraz próby ustalania pól gromadzenia zbiorów, wszelkie próby nieprzemysłanego i zbyt pochopnego przerwania dotychczasowych tendencji w gromadzeniu zbiorów w poszczególnych bibliotekach byłyby niezawsze słuszne i uzasadnione. Wszelkie intencje zmierzające do odgórnego narzucania poszczególnym bibliotekom tematyki zbiorów bez uwzględniania wniosków i sugestii samych zainteresowanych bibliotek, należy uznać za niesłuszne. Biblioteki powinny same, w oparciu o dobrą znajomość i rozeznanie dotychczasowych zainteresowań, wysuwać koncepcje co do współpracy międzybibliotecznej w zakresie gromadzenia zbiorów w skali środowiska, a także jednego państwa.

Specjalizacji bibliotek w dziedzinie gromadzenia zbiorów nie można pojmować zbyt wąsko. Wychodząc z założenia, że czytelnictwo literatury naukowej upowszechniło się w dzisiejszej dobie, trzeba stwierdzić, że aby zaspokoić to wielkie społeczne zapotrzebowanie, w danym środowisku naukowym i kulturalnym musi istnieć nawet kilka bibliotek, których pewne części księgozbiorów będą identyczne. Oczywiście, nie przeszkadza to specjalizowaniu się jednej z kilku bibliotek w kompletowaniu możliwie pełnego wyboru publikacji krajowych i zagranicznych dotyczących określonej dyscypliny naukowej.

Przyjęt także należy jako zasadę, że są np. wydawnictwa, jak encyklopedie, słowniki, podręczniki, różne wydawnictwa źródłowe, które muszą się znajdować we wszystkich większych bibliotekach naukowych i są podstawowym warunkiem ich normalnego funkcjonowania.

Poznań stanowi poważny ośrodek naukowo-kulturalny. Jego funkcja w tym właśnie zakresie będzie systematycznie wzrastała. Poznań na przestrzeni najbliższych 20 lat stanie się jednym z głównych ośrodków naukowych, oddziaływających na zachodnie i północne ziemie Polski. Szablonowość zatem i wąskie pojmowanie polityki gromadzenia zbiorów bibliotecznych, odgórne narzucanie poszczególnym bibliotekom pól gromadzenia, a równocześnie zastosowanie niejako umownego zakresu kompletowania dzieł z tej samej dziedziny w innej bibliotece, byłoby niewybaczalnym błędem, który odbiłby się ujemnie już dzisiaj na funkcjonowaniu wielkiego ośrodka naukowo-kulturalnego, nie mówiąc o przyszłości. W danym przypadku chodzi o bieżącą produkcję piśmienniczą polską, a także w pewnym zakresie zagraniczną.

Jeśli chodzi o problematykę gromadzenia zbiorów w większych bibliotekach poznańskich, to już dzisiaj można wysunąć konkretne sugestie w oparciu o znajomość dotychczasowych zainteresowań.

Poznań jest ośrodkiem, w którym są silnie rozwinięte badania regionalne. Dlatego też poznańskie biblioteki naukowe winny posiadać komplet druków regionalnych oraz regionu dotyczących.

Specjalnie wyłoniona podkomisja z ramienia Komisji Koordynacyjnej Bibliotek Wielkopolskich obradowała w dniu 7 XII 1960 r. nad problematyką tematycznego rozmieszczenia zbiorów w bibliotekach poznańskich. Jeśli chodzi o druki regionalne, to podkomisja wyszła ze słusznego założenia, że ewentualna specjalizacja nie powinna w zasadzie w innych bibliotekach ograniczać ich nabywania, gdyż specjalizująca się biblioteka kompletuje tylko po jednym egzemplarzu, a jest wskazane, aby na terenie ośrodka poznańskiego zabezpieczyć większą ilość druków.

Ustalono jednak, że poszczególne biblioteki wprowadzą u siebie główną specjalizację w zakresie druków wielkopolskich i Wielkopolski dotyczących:

1. Wiek XVI–XVIII – Biblioteka Kómička (specjalizacja główna) oraz Biblioteka Miejska im. E. Raczyńskiego (księgozbiór rezerwowy).

2. Wiek XIX – Biblioteka PTPN w Poznaniu.

3. Wiek XX oraz czasopisma XIX i XX wieku – Biblioteka Główna Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu. (Druki od 1945 r. kompletuje również Biblioteka im. E. Raczyńskiego, która od tego roku jest objęta prawem pobierania i archiwizowania druków wielkopolskich. Wpływające tam tą drogą druki posiadają charakter prezencyjny).

Biblioteka Główna UAM gromadzi i w tym kierunku pojdzie nadal, księgozbiór odpowiadający ogólnym potrzebom Uniwersytetu w zakresie jego naukowego i dydaktycznego działania. Dlatego też księgozbiór tej placówki będzie posiadał w pewnym sensie charakter uniwersalny. W kompletowaniu druków Biblioteka będzie rozbudowywała takie działy jak: starodruki, kartografia, muzykalia. W ramach natomiast współpracy bibliotek środowiska poznańskiego, Biblioteka Uniwersytecka będzie się specjalizowała w kompletowaniu różnych wydawnictw dotyczących problematyki niemcoznawczej (z czego komplet czasopism z NRD), druków regionalnych, literatury z zakresu bibliotekoznawstwa, literatury skandynawskiej, anglosaskiej oraz sławików wschodnich.

Biblioteka Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu gromadzić będzie wydawnictwa z zakresu nauk ekonomiczno-społecznych, finansów, spółdzielczości, zagadnień komunalnych, geografii, statystyki i rachunkowości. Do tego dojdą dziedziny ogólne (encyklopedie, słowniki) oraz wybór wydawnictw z zakresu filozofii, socjologii, pedagogiki, jako podstawy prac dydaktycznej istniejących katedr.

Biblioteka Akademii Medycznej należy do rzędu bibliotek specjalnych i gromadzić będzie nadal literaturę z zakresu medycyny, chemii, farmacji, historii medycyny, inne natomiast dziedziny nie będą tam specjalnie reprezentowane.

Również Biblioteka Politechniki Poznańskiej posiada ściśle określony profil tematyczny swoich zbiorów. Specjalizować się ona będzie w gromadzeniu wydawnictw polskich i zagranicznych z zakresu budowy maszyn, elektryczności, budownictwa mieszkaniowego, przemysłowego i urządzeń komunikacyjnych oraz mechanizacji rolnictwa. W wyborze wpływać tam będą publikacje z dyscyplin pokrewnych.

Biblioteka Główna Wyższej Szkoły Rolniczej gromadzić będzie książki i czasopisma także zgodnie z zasadniczymi kierunkami pracy naukowo-dydaktycznej tej uczelni. A więc oprócz wydawnictw encyklopedycznych, słownikowych i po-

drewnianych będą to dzieła z zakresu: rolnictwa, leśnictwa, ogrodnictwa, chemii, biologii, zoologii itp. Bibliotekę tę można zatem zakwalifikować do rzędu bibliotek specjalistycznych.

Inne biblioteki mniejszych szkół wyższych, takich jak Wyższej Szkoły Muzycznej, Wyższej Szkoły Wychowania Fizycznego, Państwowej Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych, mają stosunkowo mały zasięg działania, ale w gromadzeniu zbiorów, jako zasadnicze kryterium stosują potrzeby swojej uczelni.

Biblioteka PAN w Kórniku posiada stosunkowo szeroki zakres treściowy swych księgozbiorów i w dalszym ciągu zamierza kontynuować tak właśnie przez założycieli tej placówki nakreślony profil. Będzie ona gromadziła druki dotyczące dziejów Wielkopolski (w pojęciu historycznym), natomiast w zakresie kompletowania starych druków i rękopisów wyjdzie poza granice regionu. To samo dotyczy polskich druków emigracyjnych. Omawiana Biblioteka będzie nadal kompletowała zbiory specjalne, a w szczególności kartografię i grafikę (w pojęciu, ogólnopolskim do czasów dawniejszych, natomiast grafika XIX wieku obejmie tylko Wielkopolskę), muzykalia XIX w., ekslibris polski. Specjalizacja w gromadzeniu obejmie ponadto pamiętniki polskie i Polski dotyczące oraz literaturę romansową.

Biblioteka PTPN w Poznaniu w dalszej perspektywie swego działania będzie się kierowała następującymi wytycznymi w polityce gromadzenia swych zbiorów: główną uwagę skoncentruje wokół gromadzenia piśmiennictwa humanistycznego (dawnego i współczesnego), przy czym będą to druki tak polskie jak i zagraniczne. Ze względu na fakt, że PTPN zasięgiem swego działania obejmuje wszystkie, dziedziny wiedzy, Biblioteka będzie rozbudowywała księgozbiór podręczny, do którego wejdą również druki z zakresu nauk ścisłych. Ważnym zagadnieniem dla Biblioteki będzie gromadzenie czasopism polskich i zagranicznych z różnych dyscyplin naukowych. W ramach współpracy międzybibliotecznej w zakresie gromadzenia, główną specjalizacją Biblioteki PTPN będzie kompletowanie piśmiennictwa dotyczącego historii nauki (polskiej i zagranicznej), sfawików zachodnich i południowych, literatury dotyczącej teatru i dramatu oraz przekładów obcych literatury polskiej.

Miejska Biblioteka Publiczna im. E. Raczyńskiego w Poznaniu ma do spełnienia poważną rolę. Obok zadań upowszechniania literatury beletrystycznej i popularnonaukowej wśród szerokiego ogółu społeczeństwa, Biblioteka ta kontynuuje skutecznie politykę gromadzenia dzieł naukowych. Warto podkreślić, że księgozbiór naukowy tej placówki ma charakter prezencyjny, to znaczy, że jest udostępniany tylko na miejscu. Główne zainteresowanie Biblioteki skoncentruje się nad gromadzeniem publikacji z zakresu nauk humanistycznych i społecznych oraz tzw.

regionalistów. Tak nakreślony cel jest jak najbardziej słuszny. Zainteresowanie bowiem książką naukową wśród naszego społeczeństwa wzrasta systematycznie. Poza wymienionymi dziedzinami Biblioteka ta będzie kompletowała stare druki, przy czym w tym przypadku kierować się będzie zasadą, aby w księgozbiorze były reprezentowane wszystkie oficyny drukarskie, a z zagranicznych ważniejsze. Biblioteka będzie gromadziła literaturę księgoznawczą (księgozbiór rezerwowy), eklibrisy i literaturę eklibristyczną, kartografię oraz literaturę dotyczącą oficyn drukarskich polskich i zagranicznych.

Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Poznaniu posiada również do spełnienia dwojakiego rodzaju zadania. Placówka ta obok upowszechniania i popularyzowania książki polskiej musi się w coraz to większym stopniu liczyć z faktem wzrostu zainteresowania się książką naukową wśród mieszkańców województwa. Polityka gromadzenia tej Biblioteki winna — naszym zdaniem — iść w kierunku tworzenia księgozbioru o szerokim wachlarzu tematycznym, w celu wypożyczenia go różnym bibliotekom powiatowym i gromadzkim. Nadto niezmiernie ważnym zadaniem jest konieczność sprecyzowania kierunków gromadzenia publikacji naukowych przez biblioteki powiatowe w większych ośrodkach miejskich. Zakres i osiągnięcia tej właśnie Biblioteki mierzyć się będzie poprzez funkcje i żywotność bibliotek powiatowych oraz podległych im agend. Jeśli chodzi o zbiory ściśle naukowe w bibliotekach publicznych, wydaje się, że ich ilość oraz treść winna być zdeterminowana zainteresowaniami poszczególnych ośrodków. Niemniej jednak podstawowe dzieła, ogólne jak encyklopedie, słowniki, podręczniki z różnych dyscyplin winny znajdować się w księgozbiorze podręcznym biblioteki powiatowej. Słusznie, że Biblioteka zamierza gromadzić literaturę regionalną (wydawnictwa książkowe dotyczące województwa poznańskiego we wszechstronnym ujęciu, a więc z dziedziny geografii, historii, przemysłu, rolnictwa, oświaty, kultury, życia społecznego i politycznego). Poza tym omawiana Biblioteka będzie gromadziła literaturę z zakresu bibliotekoznawstwa i czytelnictwa, jako wydawnictw niezbędnych do służby informacyjno-bibliograficznej oraz instruktażowo-metodycznej i szkolenia kadr.

W systemie bibliotecznym wciąż jeszcze niedoceniana jest rola Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Poznaniu. Polityka gromadzenia zbiorów w tej Bibliotece musi być siłą rzeczy traktowana tak samo, jak w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej. Nie może się ona bowiem zasklepać wyłącznie do swego podstawowego księgozbioru, ale musi obejmować swoim zasięgiem całą sieć bibliotek szkolnych na terenie całego województwa. Polityka gromadzenia zbiorów pójdzie w następujących kierunkach: a) wszystkie bieżące wydawnictwa pedagogiczne, psychologiczne, metodyczne i dydaktyczne + polskie oraz dostępne zagraniczne;

b) dawne wydawnictwa pedagogiczne, elementarze, podręczniki szkolne, z tym że główny nacisk położony się na kompletowanie druków wielkopolskich; c) bieżące podręczniki szkolne i programy nauczania; d) dzieła naukowe i popularno-naukowe z dziedzin objętych programem nauczania w szkołach wszystkich typów; e) literaturę piękną dla dzieci i młodzieży; f) wydawnictwa dotyczące historii i kultury Wielkopolski oraz innych zagadnień regionalnych; g) klasyków literatury polskiej i obcej oraz powieści o tematyce młodzieżowej, nauczycielskiej i szkolnej; h) encyklopedie, słowniki i dzieła z zakresu bibliotekoznawstwa.

Poza wymienionymi, w Poznaniu funkcjonuje szereg bibliotek przy instytucjach naukowych i zakładach pracy, które stanowią ważne ogniwo w funkcjonowaniu systemu rodzajów i typów sieci bibliotek na terenie Poznania.

Na pierwszym miejscu należy wymienić Bibliotekę Instytutu Zachodniego w Poznaniu. Polityka gromadzenia zbiorów w tej placówce obejmować będzie dzieła z zakresu dziejów Niemiec, i to raczej okresu najnowszego. Ze względu na strukturę Instytutu Zachodniego i działalność wielu sekcji, kompletować się tam będzie wszelkie publikacje dotyczące wszystkich dziedzin życia w Niemieckiej Republice Demokratycznej i Niemieckiej Republice Federalnej, ukazujące się w obu państwach niemieckich oraz innych krajach. Poza tą specjalizacją, Biblioteka Instytutu będzie gromadziła wydawnictwa dotyczące problematyki Ziemi Odzyskanych oraz wszelkie druki i materiały rękopiśmienne odnoszące się do dziejów okupacji hitlerowskiej w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem Wielkopolski.

Polityka gromadzenia zbiorów we wszystkich innych bibliotekach instytutów resortowych oraz Polskiej Akademii Nauk, a także w bibliotekach zakładów produkcyjnych oraz instytucji, będzie nadal określona potrzebami oraz kierunkami pracy naukowo-badawczej i produkcyjnej tych placówek. Najogólniej można powiedzieć, że dotychczasowy kierunek w polityce gromadzenia księgozbiorów w powyższych bibliotekach będzie nadal zachowany. Jako ściśle specjalistyczne biblioteki będą one stanowiły ważne ogniwo w sieci bibliotecznej na terenie Poznania.

Z powyżej dokonanego rejestru profili podstawowych bibliotek w Poznaniu wynika niezbicie, że treść ich zbiorów jest w głównej mierze zdefiniowana kierunkami pracy zakładów i instytucji, przy których one istnieją, oraz przez wypracowane na przestrzeni wielu lat kryteria treściowego doboru druków. Na tej podstawie zarysowuje się dość jasno, że na terenie Poznania działa szeroko rozgałęziony system różnych sieci i rodzajów bibliotek, który jest w zasadzie zdolny do kompletowania wszystkich druków polskich oraz, przy bardziej jeszcze skoordynowanym współdziałaniu, dość pokaźnej ilości literatury zagranicznej. W zasadzie

możemy stwierdzić, że już obecnie każda z bibliotek poznańskich posiada odmienny charakter i przy umiejętnej współpracy międzybibliotecznej w zakresie gromadzenia zbiorów specjalizacja ta z biegiem czasu zarysuje się jeszcze wyraźniej.

Jak już powiedziano wyżej, koordynacja międzybiblioteczna w odniesieniu do kompletowania zbiorów nie powinna w zasadzie doprowadzić do nagłego naruszenia z tak wielką pieczołowitością przez nie wypracowanych księgozbiorów pod względem treści.

Ogólny rejestr podstawowych kierunków gromadzenia w poszczególnych bibliotekach wykazuje niezbieżnie, że niektóre z nich zająć się w zakresie swoich zainteresowań. Stąd też idea współpracy międzybibliotecznej w gromadzeniu zbiorów powinno przyświecać i dążenie do zebrania w całej sieci bibliotek, kompletu druków polskich oraz dużej ilości publikacji zagranicznych. Problem zatem, jak widzimy, nie polega bynajmniej na tym, że ta lub inna biblioteka nie może gromadzić dzieł z danej dziedziny wiedzy lub okresu historycznego, ale chodzi o to, aby sprowadzić do całej sieci bibliotek Poznania jak najwięcej tytułów na potrzeby swoich macierzystych uczelni, instytutów oraz całego środowiska naukowo-kulturalnego.

Współpraca na polu gromadzenia zbiorów powinna w pierwszym etapie obejmować następujące dziedziny: wzajemną informację o nabytkach zagranicznych, wypracowanie technicznych sposobów udzielania sobie wzajemnych informacji o kartotekach dozyderatów a także możliwości nabywania jak największej liczby tytułów wydawniczych.

Ważnym warunkiem dobrej współpracy bibliotek w zakresie gromadzenia zbiorów jest wzajemna orientacja co do tematycznych zainteresowań poszczególnych placówek. Nieodzowna wydaje się także stała wzajemna informacja o nabytkach, szczególnie wydawnictw zagranicznych, tak zwartych jak i ciągłych. W tym zakresie istnieje już od dawna zwyczaj wydawania przez poszczególne biblioteki powielanych biuletynów, informujących o wpływach. Nie czynią tego wszakże wszystkie biblioteki. Zwyczaj taki należałoby upowszechnić. Informatory takie winny zawierać wykazy wpływów w układzie rzeczowym, możliwie ujednoliconym, najlepiej w oparciu o Polski Przewodnik Bibliograficzny. Należy oczywiście stosować pełne opisy bibliograficzne, z podaniem sygnatury, pod którą dana jednostka została wprowadzona do zbiorów. Informatory winny być systematycznie przeglądane przez osoby prowadzące w poszczególnych bibliotekach działy gromadzenia. W ten sposób wyrobią one sobie pogląd o zakresie zainteresowań innych placówek, a w praktyce można będzie pewne pozycje wyeliminować, szczególnie drogie zagraniczne publikacje, o ile w innej bibliotece będą one na pewno osiągalne.

W zaniian natomiast będzie można z korzyścią dla pracowników naukowych zwiększyć ilość sprowadzonych tytułów. Niewątpliwie — pewien procent sprowadzanych z zagranicy książek winien być zdublowany.

Spośród szeregu zagadnień, które należałoby rozwiązywać na bieżąco, na pierwszy plan wysuwa się sprawa czasopism. Wobec tego, że już dzisiaj, a w najbliższej przyszłości jeszcze w większym stopniu, czasopisma zawierają informacje lub streszczenia najnowszych osiągnięć naukowych, druki te stanowią ważny element w pracy naukowej. Ma to szczególnie zastosowanie w naukach ścisłych, przyrodniczych i technicznych. Zjawisko to zaczyna przejawiać się także w dyscyplinach humanistycznych. W czasopismach naukowych ukazują się dzisiaj najrozsadniejsze sprawozdania, oceny i recenzje, których znajomość jest wymagana w celu wyrobienia sobie orientacji o sytuacji w danej dyscyplinie. Wobec zalewu świata przez naszą różnorodnych publikacji, coraz większą rolę zaczynają odgrywać streszczenia większych prac, omówienia, noty bibliograficzne, a więc funkcja czasopism wzrasta systematycznie. Sieć bibliotek Poznania musi sobie postawić, jako cel, sprowadzanie jak największej ilości tytułów czasopism zagranicznych. Bo to, że w bibliotekach poznańskich znajdują się komplety czasopism polskich, nie ulega wątpliwości. Co do stanu posiadania i rozmieszczenia w poszczególnych bibliotekach czasopism obcych posiadamy dobrą orientację na podstawie „Wykazu czasopism zagranicznych znajdujących się w bibliotekach poznańskich za rok 1957”, wydanego przez Bibliotekę Główną UAM. Okazuje się, że np. w Poznaniu znajduje się spora ilość dublowanych czasopism zagranicznych nie przedstawiających większej wartości. Należałoby zatem przy współudziale wszystkich bibliotek przeanalizować sprowadzane tytuły i uzgodnić, jakie czasopisma będą kompletowała dana biblioteka. Ustalenie zakresów pól gromadzenia czasopism nie stanowi obecnie większej trudności.

Gorzej natomiast przedstawia się sprawa wydawnictw zwartych. Jest to w pewnym stopniu powiązane z różnymi źródłami ich nabywania przez poszczególne biblioteki. Spora część druków pochodzi z bieżącego kupna w księgarniach. Jakość wpływów jest niejednokrotnie przypadkowa. Tej sytuacji w najbliższej przyszłości nie da się opanować. Można natomiast nawiązać bliższą współpracę pomiędzy bibliotekami, jeśli chodzi o nabytki pochodzące z wymiany oraz kupna za pośrednictwem Ośrodka Rozpowszechniania Wydawnictw PAN. Można by np. zasugerować, aby przedstawiciele bibliotek uzgadniali ze sobą listy zamawianych tą drogą wydawnictw zagranicznych. Metoda ta dałaby na pewno duże rezultaty.

Wreszcie osoby, zajmujące się w poszczególnych bibliotekach zagadnieniem gromadzenia zbiorów, winny w miarę możliwości utrzymywać stałe kontakty i informować się na bieżąco o poczynionych ważniejszych zakupach oraz posiadanych

w kartotekach dezhydratach. Mogą bowiem zajść takie wypadki, że określona pozycja będzie poszukiwana przez kilka bibliotek, a tylko jedna z nich będzie miała możliwość dokonania jej zakupu lub sprowadzenia w ramach wymiany.

Biblioteki współpracujące w ramach Komisji winny udzielać sobie wzajemnej pomocy w zakresie techniki pracy z działów gromadzenia zbiorów. Obecny stan tych komórek wykazuje, że każda z bibliotek posiada pewne swoiste formy technicznego działania.

Dyskusyjnym a zarazem niejednolitym, jest problem rejestrowania wpływów do bibliotek. Niektóre biblioteki posiadają specjalne księgi akcesyjne, do których wpisywane są wszystkie nabytki, z tym że dla poszczególnych rodzajów wydawniczych istnieje nieraz oddzielna rejestracja. Inne znowu biblioteki posiadają tylko jedną księgę przybytków, w której są rejestrowane kolejno wszelkie wpływy. Inne znowu prowadzą kartoteki akcesyjne, do których są włączane kartki z pełnymi opisami z zaznaczeniem źródła i daty nabycia każdej nowej jednostki wydawniczej. Mniejsze natomiast biblioteki prowadzą uproszczony system rejestracji wpływów poprzez kontynuowanie księgi inwentarzowej, w której znajduje się pełna legenda danej pozycji.

Jak z powyższego wynika, biblioteki mogą wymieniać rozmaite doświadczenia w zakresie techniki akcesjonowania nabytków, w celu ustalenia najbardziej skutecznego a zarazem ekonomicznego sposobu rejestrowania wpływów. Chodzi bowiem o to, aby sposób akcesjonowania uprościć. Zabiera to bowiem pracownikom działów gromadzenia zbyt wiele czasu i uniemożliwia skoncentrowanie ich uwagi nad poszukiwaniem nowych źródeł nabywania dzieł oraz prowadzeniem dalekowzrocznej polityki profilowania księgozbiorów.

Zagadnienie akcesjonowania nabytków jest obecnie różnie rozwiązywane w bibliotekach. Kiedyś akcesja stanowiła ważny element w systemie obiegu produkcyjnego książki w bibliotekach. Przy stosowaniu dokładnego opisu bibliograficznego oraz źródła nabycia książki, była to w dużym stopniu pisana historia księgozbioru; księga akcesyjna stanowiła nieraz coś w rodzaju katalogu, z której co starsze biblioteki, nie posiadające zmodernizowanych katalogów, korzystają jeszcze dzisiaj. Należy jeszcze podkreślić jedną ważną rzecz. W przeszłości społeczna funkcja bibliotek była zupełnie inna aniżeli dzisiaj. Wpływy do bibliotek były małe. Biblioteki miały charakter ekskluzywny i korzystanie z ich zbiorów było zawężone. W dobie dzisiejszej biblioteki nie mogą już stosować dawnych metod pracy. Przy wchłanianiu olbrzymiej ilości publikacji, która w większych bibliotekach wyraża się liczbą 30 000 wol. w skali rocznej, już mniej więcej od 20 lat obserwuje się silne tendencje do upraszczania systemu opracowywania wpły-

wów bibliotecznych. Przy trosce o zachowanie podstawowych elementów rejestracji wpływów, cała uwaga biblioteki jest nastawiona na szybkie przysposobienie nabytków w celu obsłużenia użytkowników.

Współpraca bibliotek w zakresie gromadzenia zbiorów jest niezmiernie aktualnym dzisiaj problemem¹. Mechaniczne podejście do tej kwestii albo nie doprowadzi do trwałej koordynacji w tej dziedzinie, albo też wyda złe owoce. Współdziałanie będzie miało sens jedynie wówczas, gdy ustalimy zakresy pól gromadzenia zbiorów poszczególnych bibliotek mniej więcej zgodnie z ich dotychczasową polityką w tym zakresie. Obecny układ tematyczny poszczególnych bibliotek w Poznaniu jest na ogół dobry, należy jedynie przedyskutować w trakcie codziennej współpracy pewne, bardzo szczegółowe zagadnienia. Współpraca w tej mierze będzie o wiele skuteczniejsza, gdy zostanie zorganizowana wzajemna informacja o najnowszych wpływach.

O wiele większą i bardziej przydatną funkcję od powielanych wykazów nabytków spełniłyby środowiskowe centralne katalogi kartkowe².

Koordynacja międzybiblioteczna bibliotek wszystkich sieci i różnych ich typów w dziedzinie kompletowania zbiorów jest niezbędna i należy mieć nadzieję, że właśnie tą drogą system sieci bibliotek Poznania zostanie zaopatrzone w o wiele większą ilość najnowszych wydawnictw, aniżeli obecnie.

PRZYPISY

¹ Niniejszy artykuł stanowi poszerzony referat wygłoszony na zebraniu Komisji Koordynacyjnej Bibliotek Wielkopolskich. Materiały do referatu dostarczyły wszystkie biblioteki. W tym miejscu pragnę podziękować tym wszystkim, którzy opracowali materiały informacyjne. Jest to niewątpliwie dobitnym wyrazem dużego zainteresowania bibliotek ścisłą współpracą.

² Na zagadnienie współpracy w zakresie gromadzenia zbiorów w literaturze polskiej zwracali uwagę: E. Kuntze: Kilka uwag o specjalizacji bibliotek, „Przegląd Biblioteczny” R. XI: 1937. Tenże: Potrzeby polskich bibliotek naukowych, Nauka Polska T. 2 1919. J. Pałski: Planowa specjalizacja bibliotek naukowych, „Przegląd Biblioteczny” R. XXVII 1959 z. 3. P. Rybicki: Zagadnienie sieci i specjalizacji bibliotek naukowych w Polsce, Wrocław 1957.

³ Problematyka gromadzenia zbiorów w bibliotekach naukowych jest aktualna w skali międzynarodowej. Kwestia ta, jako zjawisko ogólne, wypłynęła na przestrzeni ostatnich 30 lat. W USA wprowadzono w 1943 r. tzw. Farrington plan. Dyrektor generalny Unesco na sympozjum poświęconym bibliotekom narodowym, które odbyło się we wrześniu 1958 r. we Wiedniu, wskazywał na nieodzowność współpracy międzybibliotecznej (międzynarodowej) w zakresie gromadzenia zbiorów — por. H.L. Tveteras: The Scandia Plan, Unesco Bulletin for Libraries, vol. XIV nr 4 r. 1960 s. 156.

⁴ Biblioteka ta liczyła w 1959 r. około 46 000 wol. — por. Rocznik statystyczny Miasta Poznania 1951 — 1959. Poznań 1960 s. 359.

⁵ Bliższe informacje o Bibliotece Kórnickiej — por. Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej — patrz, „Z życia Biblioteki Kórnickiej”.

⁶ Szereg szczegółów o tej Bibliotece: Informator. 1829 — 1959. Poznań 1959, oraz Bernard Olejniczak: Stan aktualny i perspektywiczne problemy rozwoju Miejskiej Biblioteki Publicznej im. E. Raczyńskiego w Poznaniu. Kronika Miasta Poznania nr 4 r. 1960.

⁷ Dane o Bibliotece PTPN w: A. Koehlerowna: Biblioteka PTPN. 1857 — 1957. Roczniki Historyczne R. XXIII. Poznań 1957 oraz Grot Z., Michałowski P., Witkowski M.: Sto lat Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Poznań 1957.

⁸ Protokół z zebrania podkomisji do spraw gromadzenia zbiorów, wyłonionej z Komisji Koordynacyjnej Bibliotek Wielkopolskich, w dniu 7 XII 1960 r.

⁹ B. Ś w i d e r s k i: Charakter i zadania Biblioteki Głównej UAM w Poznaniu. „Roczniki Biblioteczne”, R. III z. 1 — 2. Wrocław — Warszawa 1959, s. 183.

¹⁰ Na temat katalogu centralnego np. G. Hofman: Jahresbericht des Vereins deutscher Bibliothekare: 1954 — 1957 Actes du Conseil de la FIAB. Vol. XX — XXII. Z całym uznaniem należy powitać ostatnie konkretne poczynania w zakresie katalogów centralnych podjęte przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich.